

P o l i a k , S l o v á k – d v a j a b r a t i a

Od dávna vo vedomí Poliakov funguje úslovie, že „Poliak – Maďar dvaja bratia, do tanca i pohára“. Pred tridsiatimi rokmi som mal v Zalaegerszegu dobrého kolegu. Bol riaditeľom divadla a dokonca sme si konfrontovali naše režisérské zámery. Boli sme podobného razenia a využívali sme podobné prostriedky umeleckého výrazu. Okrem toho som bol veľakrát v Budapešti, Szegede a mám na tie pobyty milé spomienky (ale tiež nemilé).

Dnes, po rokoch sa môžem pokúsiť o opravu vyššie spomenutého úslovia. Môžem to urobiť vďaka môjmu „rozkvetu“ vo vzťahu k nášmu najbližšiemu susedovi, akým je Slovensko. Od skorej mladosti som mal k Slovákom jednoznačný vzťah. Rád som chodil na Slovensko už ako študent. Mal som obľúbené miesta v slovenských Tatrách. Zbožňoval som slovenské večery pri dobrom zlatom pive v dobrej spoločnosti. Keď má človek dvadsať aj niečo rokov, to ho ani nenapadne myslieť na politiku, na to, čo ľudia hovoria. Prežil som strašnú inváziu poľskej armády do Československa v roku 1968 v dôsledku rozhodnutia sovietskych vodcov. Pamätám sa, že niekoľko mesiacov po tejto hanebnej invázii „na obranu komunizmu“ som bol v Ostrave a videl som nápisy na múroch. Nápisy jednoznačným spôsobom vyjadrovali vzťah Čechov k nám, k nášmu vojsku a vôbec k vtedajšej skutočnosti. Po hodine pobytu v reštaurácii dokonca i čašník zmenil správanie ku mne a zmenil mi jedlo za lepšie. Bol som predsa umelcom a umelci sú predsa humanisti. Skutočný umelec predsa nikdy nebude podporovať násilie. Považoval som sa vtedy za človeka, ktorý má vlastné názory a chodí vlastnými cestami. A rozhodne moje cesty nemali cestné ukazovatele v ruskom jazyku. Sovietske ideológie mi účinne z hlavy vytĺkala moja mama a „Hlas Ameriky“, „Slobodná Európa“ a iné rozhlasové stanice, ktoré budovali moje povedomie Poliaka a človeka, ktorý si váži to, čoho nebolo – slobodu. Keďže som človekom narodeným v čase nemeckej okupácie, mam jednoznačný vzťah k okupantom.

Ale vraciam sa k môjmu Slovensku. Tá krásna krajina už v 7. storočí existovala ako Samova ríša. V 9. storočí vznikli dve kniežatstvá: nitrianske a moravské. Spojením vytvorili Veľkú Moravu a v tejto ríši v tomto storočí, teda 100 rokov pred prijatím krstu v Poľsku, pôsobili byzantskí vierozvestcovia Cyril a Metod. A to preto, aby sa oslabil vplyv nemeckej cirkvi. Odkiaľ to poznáme? Hoci dnes žijeme v dobe pápeža Nemca. A pred nim bol Ján Pavol II.

Od 11. storočia sa Slovensko stalo súčasťou Uhorska. A tu máme prvý signál. Pretože už vtedy na týchto územiach významnú rolu zohrával obchod s Poľskom. Pravdepodobne sa už vtedy hovorilo, že idem do Maďarska (Uhorska), hoci išlo o územie Slovenska. Po nástupe Habsburgovcov na trón v XVI. storočí sa Slovensko volalo Horné Uhorsko, vo vedomí Poliakov Horné Maďarsko. V druhej polovici XVIII. storočia sa na Slovensku rodí hnutie národného obrodovania. Počas Jarí národov vybuchlo protimaďarské povstanie. Prijali sa vtedy národné symboly Slovenska – trojfarebná zástava, štátny znak, ako aj hymna Nad Tatrou sa blýska. Po niekoľkých rokoch vznikla Matica slovenská. Po skončení I. sv. vojny zásluhou Slováka Milana Rastislava Štefánika a Čecha Tomáša G. Masaryka dňa 28. X. 1918 vznikla Česko - slovenská republika.

V marci 1939 pod nátlakom hitlerovského Nemecka vznikla Slovenská republika na čele s prezidentom Jozefom Tisom. A potom, aj v dôsledku povstania v roku 1945, prišlo oslobodenie.

Uplynulo veľa rokov. Je rok 1996. Okolnosti zapríčinili, že som sa náhle našiel v Slovenskom kultúrnom inštitúte vo Varšave. Začalo sa to debatou o značkách kravát, ktorej sa zúčastňovali muži. To bola taká zábava na prelámanie ľadov. A potom sme sa spoznali s oneskorenými reprezentantmi mesta Čadca – Magdou a Vladom. Okamžite sme našli spoločný jazyk. Výsledkom stretnutia boli Dni slovenskej kultúry v Toruňu. Po niekoľkých dňoch zakončených večerou za účasti veľvyslanca Slovenska v Poľsku, pána Servátka, začali sme s prípravou nadviazania partnerských vzťahov medzi našimi mestami. Čadca, to je raj, mesto ležiace v Beskydách a Javorníkoch. Je tam krásne v lete i zime. To môžu byť plúca Toruňa. To bol rozhodujúci argument. Okrem toho je to iba 500 km (nomen omen) – rovných päťsto. Toruň, to je gotika, Wisla i aglomerácia s 200 tisíc obyvateľmi. A tiež Univerzita Mikuláša Kopernika, otca poľskej astronómie.

Formality, potvrdzujúce partnerstvo, trvali krátko. A stalo sa. Moje kontakty s Čadcou boli veľmi osobné. Nebrali sa do úvahy funkcie, hoci hodne pomáhali. Nič sympatií sa rýchlo stala lanom priateľstva. Naše chápanie súčasnosti sa úplne prekrývalo. Podarilo sa mi v mojej rodine vytvoriť klímu, že Slovensko je naša krajina. Krása hôr, vyprázaný syr, nádherné hrady a konečne pivo – všetko to malo význam, tak pre moju rodinu, ako aj pre mojich priateľov. Náhle sme začali vnímať, že Slovensko je krajšie ako Švajčiarsko. Trefne o tom hovorí slovenská anekdota, že pri delení sveta Pánu Bohu už zostalo málo pekného územia na delenie a to dal Slovákom. Uskutočnil som s mojou rodinou niekoľko ciest po Slovensku. Obdivoval som Chleb, Demänovskú jaskyňu, kúpil som sa v termálnych bazénoch, plával som po Dunaji. Nadchýňal som sa Bratislavou, pomníkom Jánošíka, peknými skalami. Iba som ľutoval, že mám už svoje roky, a to všetko prišlo trochu neskoro. Ale čo robiť. Nadchol som moje dcéry láskou k Slovensku a viem, že ju budú v budúcnosti prezentovať. Mal som ohromnú satisfakciu, že mám na tamtej strane Tatier priateľov. Vladovi nikdy nezabudnem na „lieky“ na žalúdok, nevraviac o výuke jazdy na lyžiach. Anka sa zamilovala do Slovenska, čo prejavila rôznymi formami (koncertmi...). Júlia má tiež krásne spomienky a ja so Zoškou sa nemôžeme dočkať ďalšej návštevy Kráľa v Toruňu. Spoločné záujmy a názory, a nie iba profesionálne, ma zblížili s Mirom, mojím druhým priateľom. Hoci sme už dôchodcami, predsa sme ľuďmi aktívnymi a ešte mnohé spolu urobíme. Cyril – môj komplic, človek s odlišnou iniciatívou, sa natrvalo zapísal do našej pamäti. A veľa, veľa iných na čele s Jozefom. Jeho pôsobenie, ako aj spomenutých Vlada a Mira zapríčinilo, že na mojej vizitke mám napísané „Čestný občan mesta Čadca“. Je to pre mňa veľká česť. Chcem byť naďalej vyslancom mesta Čadca a Slovenska v Poľsku. A možno ešte v rámci európskej jednoty sa nám podarí niečo stvoriť. Som tým veľmi zaujatý a verím, že ďalší predstavitelia našich miest (primátori a prezidenti) tejto iniciatíve budú priat. Tak teda som teraz Poliak i Slovak spolu. A byť Čestným občanom Slovenska je oveľa ťažšie ako byť občajným Poliakom.

Mám toľko dojemov, že naisto v blízkej budúcnosti budem písať o Slovensku. Musím totiž splatiť takýmto spôsobom svoje Čestné občianstvo.

Nadviažem na titul. Pred mnohými rokmi v Koniakove žil legendárny goral (horal), predstaviteľ goralského folklóru, tvorca goralských trombit – Jan Kawulok. Keď som po niekoľkokrát navštívil jeho dom, ktorý sa po smrti vlastníka stal ozajstným múzeom beskydských goralov, veľa mi porozprával. Hovoril mi, že počas okupácie chodil do Maďarska (na Węgry). Pýtal som sa, či to bolo možné, aby tak ďaleko chodil? Odpovedal, pozerajúc smerom na juh: „Mládenček, veď to boli 3 kilometre“. Uvedomil som si vtedy, že označenie „Węgry“ (Maďarsko) vyplýva z histórie. Habsburské cisárstvo zahŕňalo tiež Slovensko. A odtiaľ pri hraniciach poľsko-slovenských leží

Węgierska Górka. Len pár kilometrov ďalej bolo dávne Rakúsko-Uhorsko (Austro - Węgry). Teraz vďaka kontaktom so slovenskými priateľmi som pochopil, že to Poliak, Slovák – sú dvaja bratia... Ved' ako by sa dorozumel poľský goral s Maďarom? A kúpil tam napr. cukor? Treba, aby si to Poliaci uvedomili a zbavili sa historického omylu.